

Intervjuu

Robert Atkinson, *The Life Story Interview*: Sage University Papers Series on Qualitative Research Methods. Vol. 44. Thousand Oaks, London, New Dehli: Sage 1998.

- lk. 43-53: eluloointervjuu võimalikke küsimusi, rühmitatud teemade kaupa (annan originaalist valiku kui näite):
- intervjuu algus: salvestate salvestusaja, -koha ja jutustaja
- pere päritolu; sünd: (a) küsimused lugudest endist; (b) asjaoludest, millal neid räägiti ja kes rääkisid; (c) jutustaja meeleolud, kui ta neile inimestele ja asjadele tagasi mõtleb
- peretraditsioonid ja tavad, argielu: eesmärk on saada aimu jutustaja eluloo kultuurilisest kontekstist: ameeriklased küsivad siin muidugi etnilise ja kultuurilise tausta kohta, Eestis tuleks seda muidugi kohandada, aga eeldan, et siin võiks küsida nii peretraditsioonide kohta kui ka mida üldse kultuurieluks peres loeti - kirjandus, teater, vm? mida tehti vabal ajal, kellega meelsasti kohtuti - pereliikmed, naabrid, jalgpalliväljakul...; ka selle kohta, mida jutustaja peab oluliseks väärtuseks oma kultuuris - religioon, säästlikkus, töökus???
- sotsiaalsed tegurid: kuidas ta end suhestas oma peres, võrreldes teiste pereliikmetega; samamoodi teistes rühmades; miks ta just nii end tundis; millistes rühmades ta liikus (kool, huviala, töö...)
- haridus (esimesed mälestused kuni taas tunded ja tähenduste omistamine)
- armastus ja töö (armastuse kohta: võiks huvipärast võrrelda, kas sobib eestlase käest küsida samu asju kui ameeriklase käest?... kas tahetakse kuulda samu asju?). Tööst räägivad eestlased küll meelsasti, kui küsida (aga vastused on erinevas stiilis, kui küsida: kuidas teha, kaua oled teinud... või kas Sulle meeldib Su töö - need on erinevat tüüpi küsimused ja näit. läänlastele ei meeldi vastata küsimustele: kas Sulle meeldib Su töö ("Tuleb teha, kes sest küsib, meeldib või mitte"). Millist rolli jutustaja elus on ta enda hinnangul mänginud töö, pere jms. Mis on tööga/perega/lastega... seoses oluline jutustaja jaoks
- ajaloolised sündmused ja kontekstid
- pensioniaeg: kuidas toimus tagasitõmbumine aktiivsest tööst kuni kohanemiseni, millised uued tegevused jms
- kujutlused ja hinnangud: mis oleks, kui saaksite tagasi pöörduda ja uuesti valida midagi; ennustuslikud momendid elus (millised, kas need on mõjutanud teda, on neil tähendusi, selgitusi...); eeskujud elus, mille poole on püüeldud; mida arvatakse pere/noorsoo/maailma muutumisest ja suundumistest; mida üldse arvatakse maailmaasjadest (mis hetkel päevapoliitika); kuidas leitakse endas rahu/tasakaal/edasi viiv tahe....: kuidas saadakse hakkama raskustes
- olulised teemad: elulugu ei ole võimalik rääkida kõigest tasapindselt, tuleb teha valik: mis on olulisemad sündmused ja väärtused elus
- intervjuud lõpetavad küsimused: peaks keskenduma jutustaja kogemusele (Kas on midagi, mida Te tahaksite oma elust välja jätta, tahate, et seda ei oleks olnud? Kas on midagi, mida tahaksite, et korduks? Kui peaksite oma elulugu veel jutustama, kas oskaksite endast mõneti teistsuguse pildi luua? Mida tundsite selle intervjuu ajal?)
- eluloojutustuse uurimine on kas jutustaja kogu elu hõlmava loo või mõne elulõigu uurimine; eriti nooremate inimeste puhul on otstarbekas lähtuda viimati nimetatust; mõlemal juhul on elulugu kui jutustus parimaid allikaid uurida subjektiivseid vaateid teemale, millest jutt; intervjuud ette valmistades varuge küsimusi, kuid intervjuud tehes olge eriti paindlik; intervjuud analüüsid tuleb lähtuda sellest, et tegemist on jutustusega; intervjuueerimise puhul on oluline nii see kuidas intervjuud teha, kuid ka see, **kuidas see jutustajat ja intervjuerijat ennast mõjutab** - intervjuueerimine nõuab intervjuerijalt empaatiavõimet ja jutustajaga ühisosa leidmist; **nii jutustaja kui ka intervjuerija saab lähtuda sellest, mis mõlemat huvitab, kus saab tekkida ühisosa - ongi soovitatav keskenduda sellele, mida tahetakse rohkem teada saada**
- intervjuueerimisel erinevad tulemused, kui on dialoog või kui on rühmaintervjuu
- soovitatav on mõelda läbi intervjuueerimiskoht: see on seotud mälu pidepunktidega (fotod; samad paigad, kus tegevus on toimunud; jutustajale võõras koht toimib omamoodi)
- vestluse ja intervjuu erinevus: vestluses on mõlemad osapooled jutustaja ja kuulaja rollis, intervjuu puhul on jutustaja ja kuulaja roll selgelt eraldi; tulenevalt rollijaotusest on

esitatavad küsimused intervjuus detailsemad/konkreetsemad kui vestluses; intervjuul on selgelt piiritletud algus ja lõpp;

- intervjueerija töövõtted: selgita täpselt jutustajale oma eesmärk (mis tööd teed ja millises teemast tahaksid just temaga rääkida, kuidas tema sind aidata saaks; kas intervjuu läheb avaldamisele või kasutad vaid uurimuses näidetena, kas nimed jms isikukohased asjad on lubatud kasutada otse või ei); ole kuulaja ja siiralt huvituda teisest inimesest; kui millestki ei saada aru, siis esitada see täpsustav küsimus siis, kui jutustaja teeb pausi või lõpetab; juhtida kahe (v rühmaintervjuu korral mitme) inimese "teekonda" - jutustamist: millised küsimused esitad; kuidas seda teed; kuidas annad tagasisidet jutustajale (seda on vaja teha).

Charles L. Briggs, Õppida, kuidas küsida. Sotsiolingvistiline hinnang intervjuu rolli kohta sotsiaalteaduslikus uurimistöös. - VTK: <http://www.folklore.ee/seminar>

"Kuna intervjuu on igapäevane kõnesündmus meie omakeelses kõnekeskkonnas, siis kipume arvama, et teame, mida see endast kujutab ja mida esile kutsub. Kommunikatsiooniviisina on intervjuu siiski ebaharilik. Uurijad tuginevad oma intervjueerimisstrateegiates ja andmete tõlgendamisel mitmetele vääreeldustele."

1. Intervjuu müstifitseerimine: intervjuu tõlgenduses ei osata arvestada metakommunikatsiooni osa: st individuaalse kogemuse ja rühmakogemuse omavahelist seotust (rühmakogemus kiputakse taandama indiviid kogemuseks nt).
2. Ei arvestata piisavalt intervjuu-olukorra mõju jutustamisele, eeldades, et jutustav sündmus ja selle representatsioon on kesksam.
3. Küsitaja ja küsitatava kui teatud rühma liikmete sotsiaalsed normid (mida, millest ja kuidas rääkida) on erinevad.

"Intervjuu analüüsi mudel

Põhiosalised: intervjueerija ning vastaja(d). Sõnumi vorm sisaldab signaale, nii kuuldelisi kui visuaalseid, mis on märkide kandjad intervjueerija-vastaja(te) kommunikatsioonis. Kommunikatsioon sõltub samuti ühe või enama kanali avamisest, füüsilisest (üldjuhul visuaalne ja akustiline) ja psühholoogilisest sidemest osaliste vahel. Nagu kõikide kommunikatsioonivormide puhul, on hulk reeglite kogumeid, nii lingvistilisi kui mitteverbaalseid (füüsiline lähedus, žestid jms), mida intervjueerija ning vastaja peavad jagama, et saaks võimalikuks sõnumite kodeerimine ja tõlgendamine.

Intervjueerija ja vastaja(te) poolt enesele võetud sotsiaalsed rollid osutuvad intervjuu edukuse jaoks eriti oluliseks. Interaktsiooni eesmärgid – iga osalise motivatsioon intervjuus osaleda – on sageli erinevad. Sotsiaalne situatsioon viitab kontekstile, milles suhtlus aset leiab, muu hulgas ajale (päev, nädal, aasta-aeg jne) ja asukohale, kus intervjuu aset leiab. Need asjaolud võivad olla tähtsad, kuna intervjuu kulgeb erinevalt, kui see on põhitegevus ja kõrvalisi isikuid pole juures, või kui see toimub taimede istutamise, mõne kombetalituse vms ajal.

Ka intervjuu ise kuulub ühte või enamasse kommunikatsioonisündmuste kategooriasse. Konkreetsete sotsiaalsete rollide tähtsus, üldine sotsiaalne olukord ja konkreetse intervjuu kommunikatsioonisündmuse tüüp tingivad koos interaktsiooni normid. Taolised normid määravad ära, kes saavad osaleda, mis laadi teavet saab edastada, palju võib öelda, milliseid lingvistilisi vorme saab kasutada jne.

Jakobsoni (1960: 353) järgi võib ükskõik milline põhikomponent mängida domineerivat osa sõnumi verbaalse struktuuri iseloomustamisel ja sündmuse peamise kommunikatiivse funktsiooni määratlemisel. Samuti väidab Jakobson, et teisejärgulised tegurid täidavad olulist rolli öeldu mõtte edasiandmisel. Eriti oluline on neid tegureid meeles pidada kommunikatiivseid probleeme analüüsid, kuna ebaõnnestumine võib tuleneda ükskõik millise komponendi "väärtalitlusest".